

Historische ratings: Ton Sijbrands de beste speler aller tijden?

Ongetwijfeld is tijdens de clubavond de discussie wel eens gevoerd, wie de sterkste damspeler aller tijden is geweest. En daarbij zullen namen als Weiss, Raichenbach, Ghestem, Roozenburg, Wiersma, Sijbrands, Andreiko, Kouperman etc. de revue zijn gepasseerd.

Maar een werkelijk redelijk objectieve benadering van deze vraag kon tot dusver niet beantwoord worden.

Waar in de schaakwereld de sites Chessmetrics van Jeff Sonas en Edo Historical Chess ratings van Ron Edwards ook van vroegere schaaklegendes als Steinitz, Capablanca, Aljechin, Lasker etc. de speelsterkte in rating van deze spelers in beeld brengen, hebben we in de damwereld nog geen meting gedaan tot dusver.

Inderdaad tot dusver, want vanaf vandaag is daar verandering in gebracht.

Vanuit de database Toernooibase is er een historische ratingberekening vanaf 1-1-1911 (en eigenlijk al iets eerder). En waar ik in eerste instantie het idee had om een KNDB-ratingberekening te maken van alleen Nederlandse spelers, ben ik later al vrij snel overgestapt om ook de internationale (top)spelers mee te nemen.

En om de eerste vraag te beantwoorden: ja, **Ton Sijbrands** is ook langs redelijk objectieve maatstaven gemeten, **de beste dammer aller tijden!**

Laat ik het staatje van de tien beste matadors qua historische ratings maar weergeven:

Ton Sijbrands	1757 (1975)
Harm Wiersma	1705 (1977)
Andris Andreiko	1698 (1970)
Alfred Molimard	1692 (1921)
Alexey Chizhov	1679 (1993)
Iser Kouperman	1678 (1966)
Piet Roozenburg	1675 (1951)
Anatoli Gantvarg	1667 (1974)
Pierre Ghestem	1667 (1951)
Jack de Haas	1666 (1931)

Hier ziet u op basis van een historische ratingberekening de historische ranglijst allertijden van de top 10 van de dammers, met tussen haakjes het jaar waarin men de hoogste rating in zijn carrière heeft behaald.

Hoe heb ik deze historische ratings berekend?

Toernooibase heeft momenteel ca. 1,2 miljoen uitslagen in haar database, en is de enige online database waarin ook heel veel historie is vastgelegd.

Èn, sinds vorig jaar is de KNDB-ratingberekening in Toernooibase zodanig geautomatiseerd, dat er een volledige synchronisatie is ontstaan met de huidige officiële KNDB-regels.

Vanuit die twee ingrediënten heb ik een systematiek gemaakt om vanaf het begin van de vorige eeuw een ratingberekening op basis van de KNDB-regelgeving te maken.

Daarbij ook betreffende de op te nemen uitslagen/toernooigegevens uit te gaan van die KNDB-

regelgeving, wat wil zeggen dat internationale toernooien, nationale toernooien en provinciale toernooien met een klassiek tempo worden meegenomen (en onderlinge competities, simultaans, sneller tempo e.d. dus niet).

Pool van twintig spelers aan het begin van de 20^e eeuw. Uitgangspunten:

Om te starten vanaf een bepaald tijdstip met een ratingberekening zal je een pool van een aantal spelers moeten maken, die met een bepaalde startkwalificatie beginnen.

Die startkwalificatie heb ik vastgesteld op het gemiddelde van de top 20 van de KNDB ratinglijsten van de afgelopen twintig jaar. Deze is vastgesteld op 1532.

Vervolgens heb ik – en dat is subjectief – een top 20 van spelers vastgesteld, die in de periode van ca. 1900-1920 tot de top van de wereld behoorden (en dat zijn dus voornamelijk Nederlandse en Franse spelers).

Voor die top 20 heb ik een ratingberekening gemaakt over de periode 1880-1910, waardoor de eerste ratinglijst per 1-1-1911 valt vast te stellen en er ook meer spelers, (die tegen die pool van twintig spelers hebben gespeeld) in de historische ratinglijst worden getoond.

Eerste ratingperiodes over meerdere jaren

Omdat van het begin van de vorige eeuw er in principe te weinig datapunten zijn, heb ik ervoor gekozen om de eerste berekeningen (naast de grote eerste berekening over 1880-1910), over een periode van tien jaar te doen (vier periodes t/m 1950), daarna een tweetal periodes van vijf jaar (t/m 1960) en vanaf 1961 jaarlijkse periodes. Al deze lijsten zijn zoals gememoreerd nu in Toernooibase beschikbaar.

Lijsten a (en b en c).

In deze historische lijsten, die nu op Toernooibase zichtbaar zijn, worden alleen die spelers getoond die 25 of meer wedstrijden (in één of meerdere ratingperiodes/jaren) meetellend voor de historische rating hebben gespeeld, een zgn. a-lijst.

Tevens wordt er een zgn. TPR getoond, wanneer een speler in een bepaalde ratingperiode/jaar tien of meer wedstrijden meetellend voor de rating heeft gespeeld.

Daarnaast worden er bij de detaillijsten per land ook spelers getoond, die 10 of meer wedstrijden (in één of meerdere periodes/jaren) , maar minder dan 25 partijen hebben gespeeld (lijst b) en ook spelers, die zes of meer partijen hebben gespeeld (lijst c), bij welk aantal ook volgens KNDB-regelgeving een speler een rating toegekend krijgt.

De ratings vervallen nadat spelers 6 achtereenvolgende periodes/jaren geen wedstrijden hebben gespeeld die meetellen voor de ratingberekening.

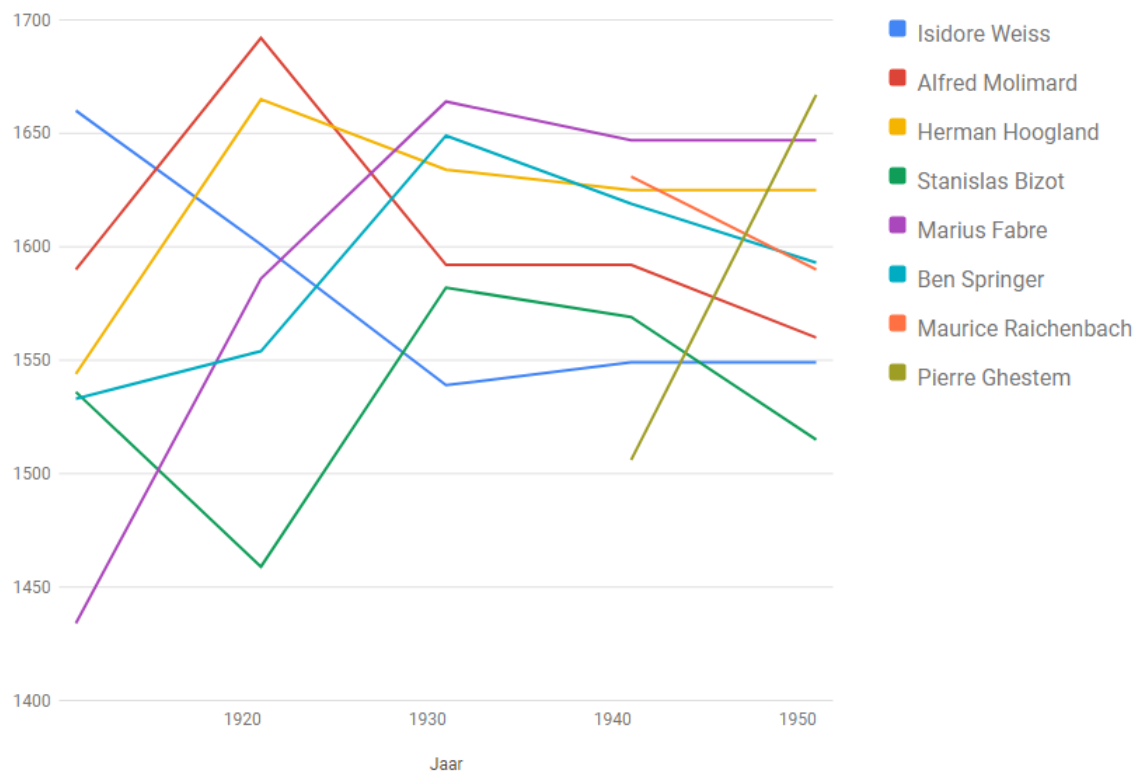
De bovenstaande definitie voor de a, b en c lijsten wijken iets af van hoe de KNDB hier mee omgaat.

Grafieken

Ook zitten er per speler en per periode (top 10 historische rating in vijf jaar/vijf ratingperiodes) grafieken bij de lijsten verwerkt. Daarnaast heb ik ook een aantal grafieken gemaakt, waarbij de wereldkampioenen in bepaalde periodes naast elkaar gezet zijn. Bijvoorbeeld de periode tot 1948

(de start van de FMJD).

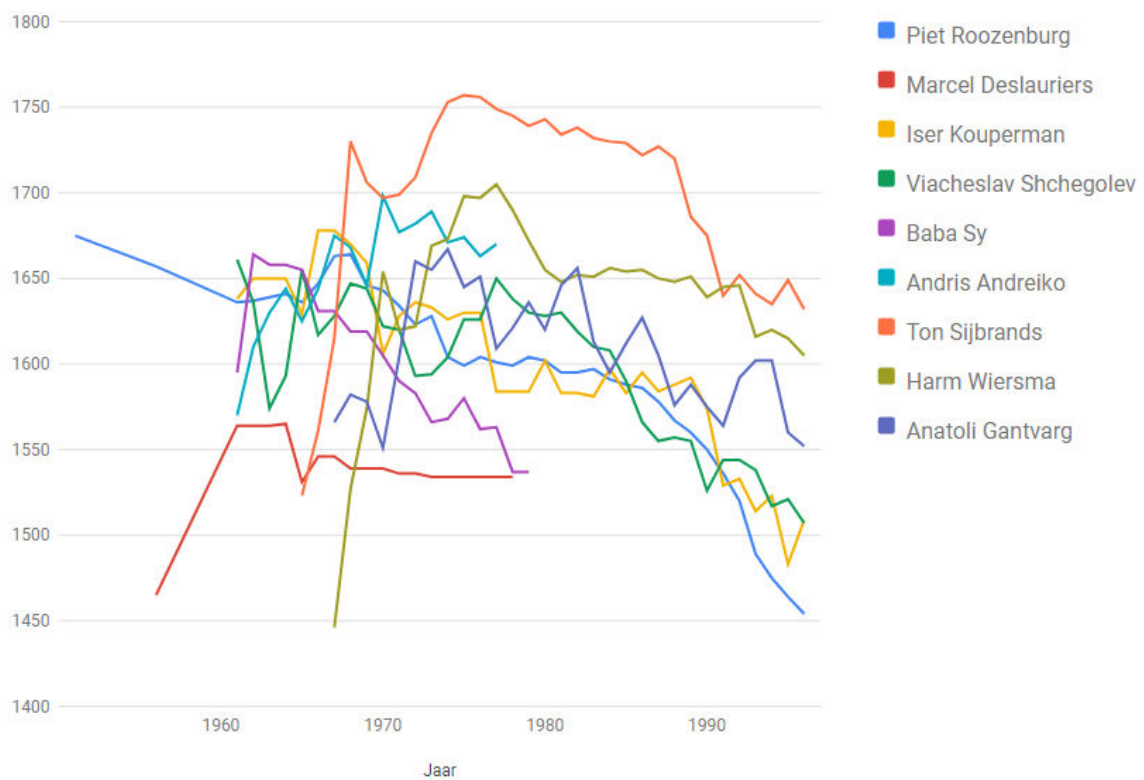
Historische Toernooibaseratings van Wereldkampioenen voor 1948

In deze grafiek ziet u onder meer de piek van de Fransman Alfred Molimard, die op de top 10 aller tijden een vierde plaats inneemt. En de opmars van Pierre Ghestem in de jaren 40. Enfin, conclusies mag u verder zelf uit deze grafiek trekken.

Een overzicht van de wereldkampioen van 1948-1980 (mogelijk iets interessanter met de opkomst van de topdammers uit de voormalige USSR), ziet u hieronder:

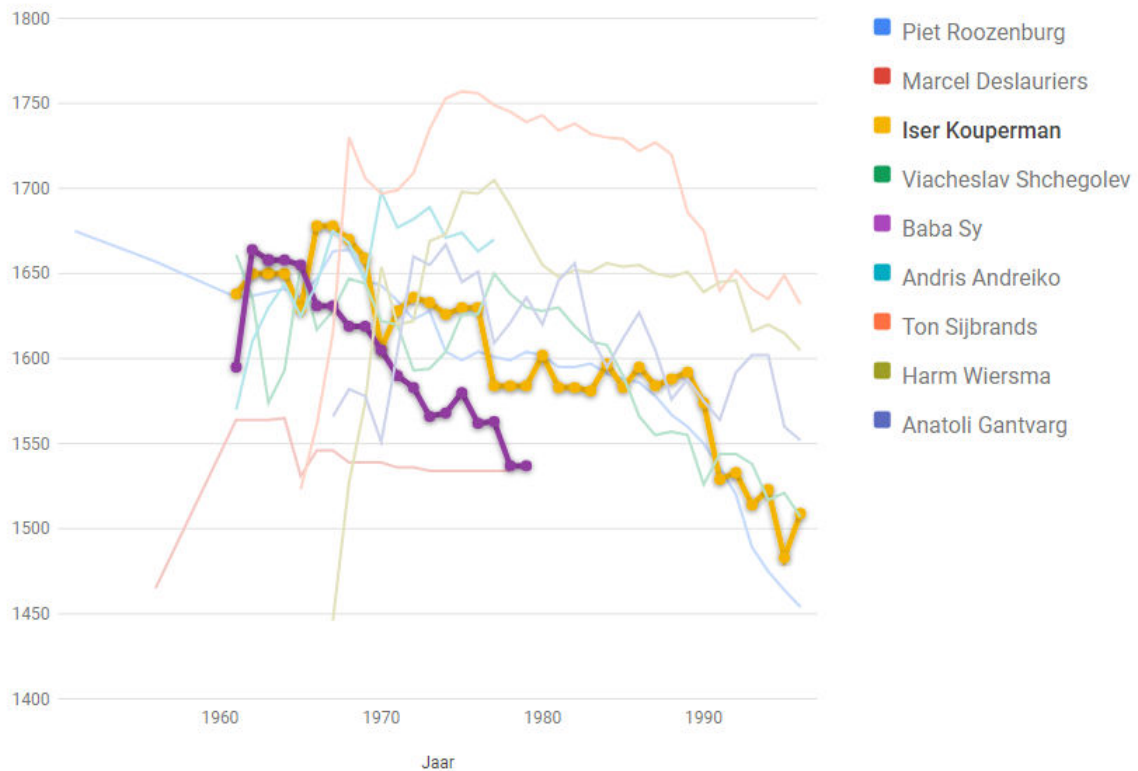
Historische Toernooibaseratings Wereldkampioenen 1948 - 1980

Hier zien we de sterke opkomst van Ton Sijbrands, die echt piekt in de grafiek ten opzichte van de overige wereldkampioenen, waarbij hij rond 1970 eventjes vrijwel wordt geëvenaard door zijn evenknie Andris Andreiko.

Maar uit deze grafiek, wanneer we wat inzoomen zijn ook wat andere zaken te concluderen.

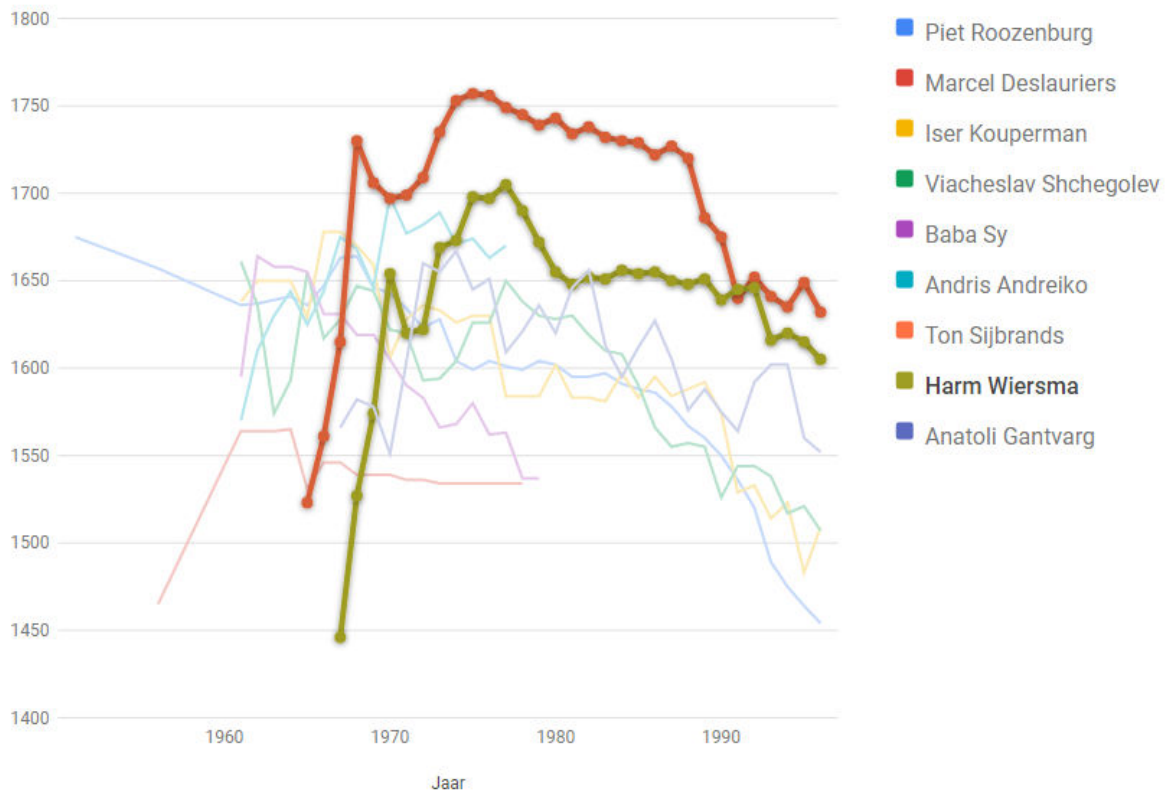
Historische Toernooibaseratings Wereldkampioenen 1948 - 1980

In bovenstaande grafiek heb ik de “carrières” van de Senegalees Baba Sy en Iser Kouperman naast elkaar gezet in highlights. En daarbij valt te concluderen dat in de beginjaren zestig Baba Sy daadwerkelijk werelds sterkste dammer was, en zijn postume wereldtitel in 1963 ook op basis van speelsterkte (historische rating) terecht is.

En wanneer we de ontwikkeling in speelsterkte van Harm Wiersma en Ton Sijbrands naast elkaar leggen, zie je eigenlijk ook fraaie correlaties:

Historische Toernooibaseratings Wereldkampioenen 1948 - 1980

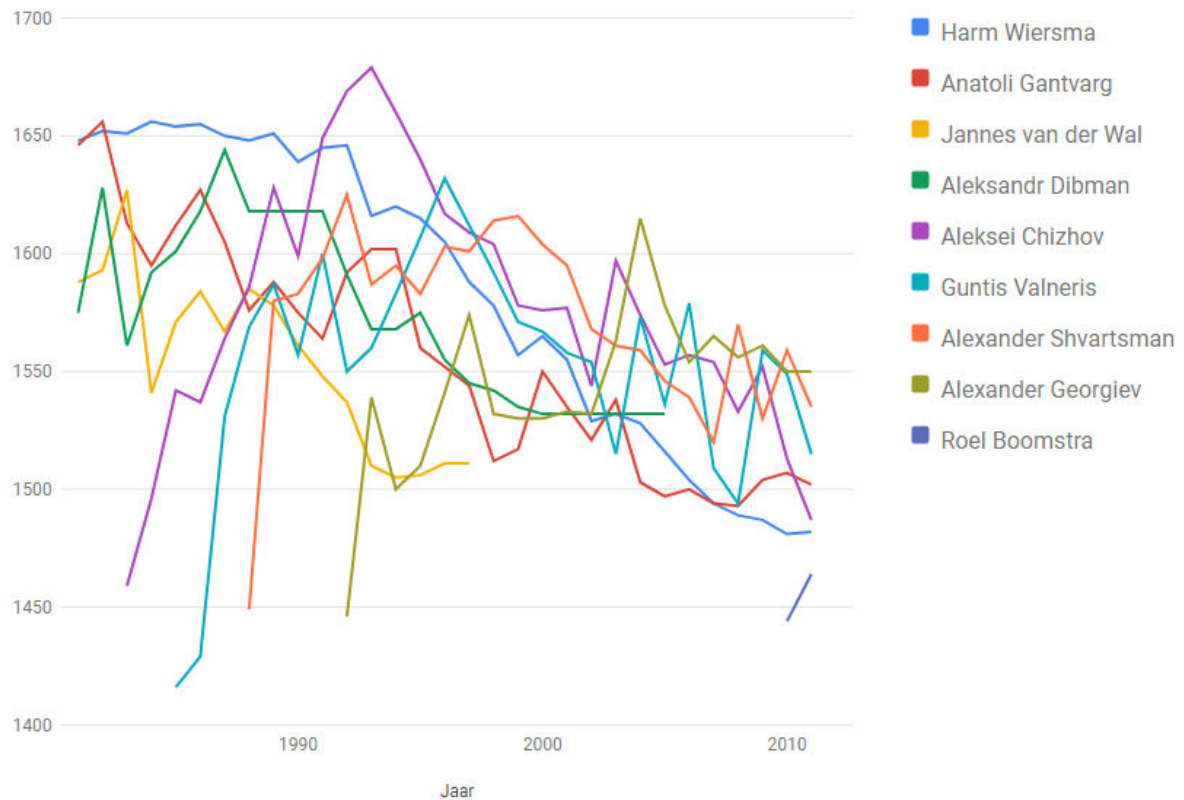

De ontwikkeling in speelsterkte van beiden volgt vrijwel dezelfde lijn, alleen die van Sijbrands iets hoger. Zo rond 1990 raken beide lijnen zich evenwel.

Enfin, zelf kunt u in deze grafiek, die apart bij de lijsten staat, wat spelen om bijvoorbeeld vergelijkingen te maken tussen Kouperman en Shchegolev of Wiersma en Gantvarg, hoe zij zich in hun topjaren tot elkaar verhielden.

Van de wereldkampioenen na 1980, waarbij ik een doorrekening gemaakt heb tot 2010 ook een overzicht:

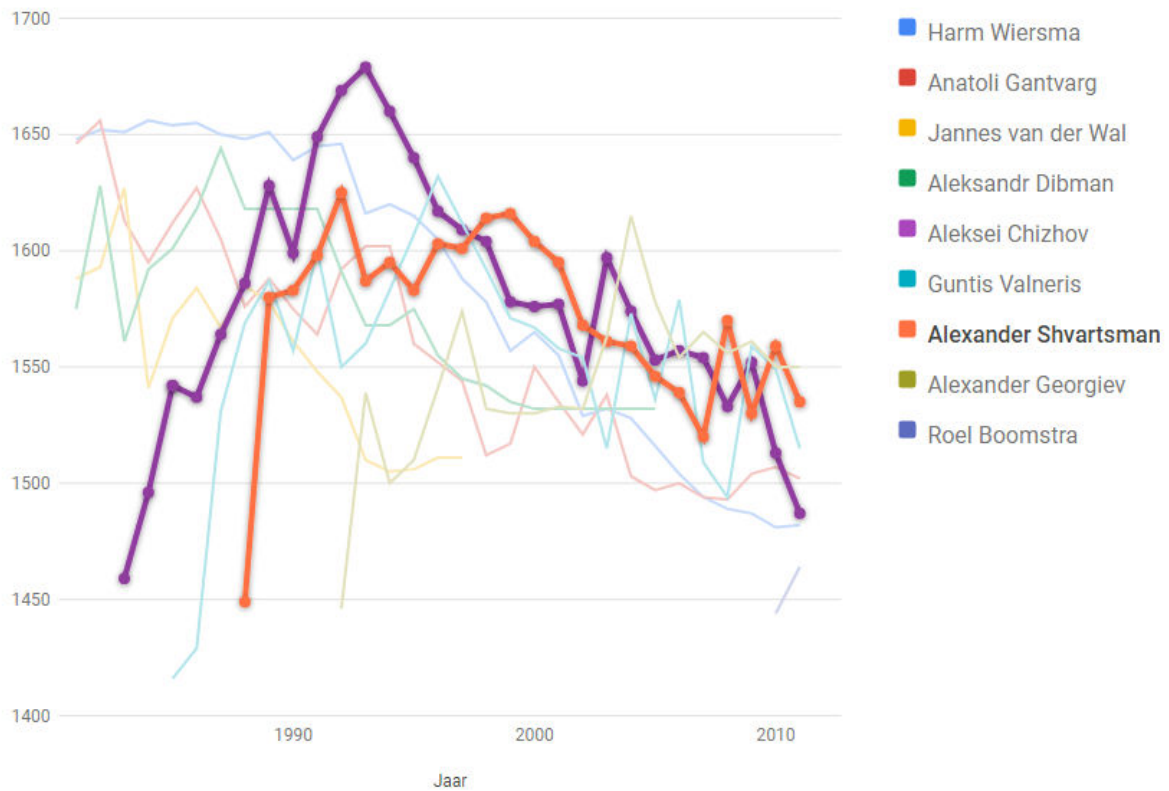
Historische Toernooibaseratings Wereldkampioenen na 1980

We zien hier de opkomst van Aleksei Chizhov met een piek in de jaren 90, en ook de opkomst van een nog jonge Roel Boomstra. Hierbij wil ik meteen aantekenen dat ik geen grafieken na 2010 kan/weergeven. De berekeningen (met flink wat meer iteraties, anders dan in de KNDB-ratingberekening) gaan in de huidige testdatabase helaas vastlopen door het grote aantal wedstrijden.

Interessant is ook Chizhov eens naast Alexander Shvartsman te leggen, via wat inzoomen in de grafiek:

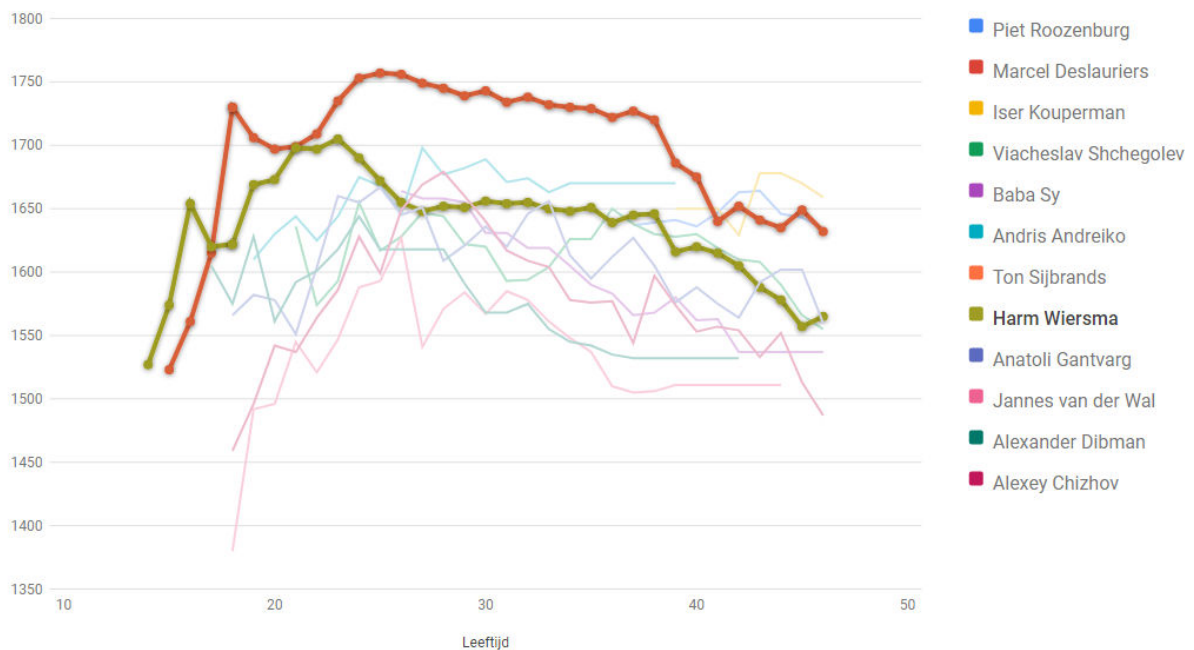
Historische Toernooibaseratings Wereldkampioenen na 1980

En daar zien we dat beiden elkaar betreffende speelsterkte flink hebben doorkruist eind jaren negentig tot 2010. Hetzelfde zou je tussen Georgiev en Chizhov en Shvartsman en Georgiev kunnen weergeven, de trojka die voor Roel Boomstra langdurig de wereldhegemonie heeft betwist.

Als laatste ook een andere grafiek. Hoe de historische rating zich bij een aantal wereldkampioen zich heeft ontwikkeld ten opzichte van de leeftijd:

Leeftijdvergelijking Historische ratings Wereldkampioenen 1948 en later

Hierbij ook weer Ton Sijbrands en Harm Wiersma even uitgelicht. Daaruit blijkt dat Wiersma op zeer jonge leeftijd eerst eigenlijk beter presteerde dan Sijbrands, en dat toen ze beiden de leeftijd van ca. 21 jaar hadden (Sijbrands is uiteraard in werkelijkheid iets ouder) weer even op dezelfde speelsterkte zaten. Daarna ging Sijbrands nog in een opgaande lijn, terwijl Wiersma – relatief uiteraard – sneller in speelsterkte daalde.

Tot slot

Alle berekeningen zijn gemaakt vanuit een testdatabase, waarbij gegevens verwerkt zijn t/m augustus 2022. En in de tussentijds zijn er – uiteraard – weer nieuwe historische gegevens aan de database toegevoegd. Ik hoop dat zoveel mogelijk invoerders ook oude gegevens (zo missen er bijvoorbeeld ook flink wat detailgegevens uit oude Nederlandse clubcompetities, terwijl ik daarnaast ook benieuwd ben of er nog gegevens van de Ploegenkampioenschappen van de USSR boven water komen), blijven invoeren.

Dat betekent dat ook historische ratings dynamisch aangepast kunnen worden. Het is mijn bedoeling één keer jaarlijks vanuit de testdatabase de historische ratings te (her)berekenen. Want dit kost nogal wat servertijd en eigen tijd (de huidige berekeningen hebben zo ongeveer twee dagen gekost), zodat snellere herberekening na nieuwe historische invoer toch wat te veel werk is.

KNDB versus FMJD en vergelijking....

Het is natuurlijk discutabel om de KNDB-ratingberekening als uitgangspunt te nemen voor de Historische ratings. Dit terwijl vergelijking van speelsterkte van buitenlandse spelers nu via de FMJD-rating plaatsvindt. Echter, de FMJD-ratingberekening is anders opgebouwd, op bepaalde punten veel ondoorzichtiger en ook nog eens tijdvolgend per toernooi. Dat laatste (tijdvolgend) wil zeggen dat per toernooi, zoals ik het heb begrepen, een nieuwe rating wordt berekend, en bij een volgend toernooi van deze nieuwe rating wordt uitgegaan. (En soms wordt daar een ouder toernooi, als dat bekend is geworden, gewoon tussentijds toegevoegd. Oops).

Daarom toch gekozen voor de huidige KNDB-ratingberekening. En omdat bij de Historische ratings van een andere wedstrijdenpool wordt uitgegaan, kun je de Historische ratings dan ook niet één op één vergelijken met de huidige KNDB-rating. Dat is iets van appels met peren vergelijken omdat wedstrijden tegen buitenlandse spelers en die van buitenlandse spelers onderling ook invloed hebben op de Historische ratings.

Toch de appels en peren

Toch vond ik het interessant om te kijken of de rating van de echt Nederlandse spelers in de Historische ratings veel afwijken van de KNDB-rating. Daartoe heb ik de Historische ratings van de 20 beste Nederlandse spelers per 1-1-1992 vergeleken met de KNDB-rating per 1-7-1992 (de eerste complete KNDB-ratinglijst in Toernooibase opgenomen).

(Overigens heb ik er voor gekozen om alleen Historische ratinglijsten te laten zien tot 1-1-1992 om de verwarring met de KNDB –ratinglijsten vanaf 1-7-1992 te voorkomen.)

En hoewel er sprake is van appels en peren, en er bij de Historische ratings meer deviatie in de ratings zit, toch een opmerkelijke overeenkomst met de KNDB-rating.

De gemiddelde rating van de top 20 Nederlandse spelers in de Historische ratings per 1-1-1992 bedraagt 1516, terwijl de gemiddelde top 20 KNDB-rating per 1-7-1992 het getal van 1527 oplevert.

Da's toch niet veel verschil.....

Allebei wat afwijkend van de gemiddelde pool van 1532 (gebruikt bij de start rond 1911 en de gemiddelde rating KNDB-rating top 20 spelers laatste twintig jaar), maar geeft m.i. wel aan dat de KNDB-ratingsystematiek een consistent geheel is, die zomaar ter vervanging van de FMJD-systematiek doorgevoerd kan worden.....

Enfin, veel plezier om in de historische ratings van allerlei spelers te duiken en flink wat grafiekjes op het scherm te toveren.

Piet Bouma, april 2023